

Informaatiotutkimuksen päivät 2010
21. - 22. lokakuuta, Tampere

ABSTRAKTI

Leeni Lehtiö, Eero Sormunen & Heidi Hongisto

Wikipedia-artikkelin kirjoittaminen ryhmätyönä : informaatiolukutaidon opiskelu integroituna oppimistehtävään

Leeni Lehtiö, Tampereen yliopisto, leeni.lehtio@uta.fi
Eero Sormunen, Tampereen yliopisto, eero.sormunen@uta.fi
Heidi Hongisto, Tampereen yliopisto, heidi.a.hongisto@uta.fi

Internetin käyttö opetuksen apuvälineenä on lisääntynyt kouluissa, jolloin oppilaat valmistelevat yhä useammin itsenäisiä tuotoksia, kuten esseitä ja tutkielmia. Tämä on johtanut siihen, että oppilaat joutuvat ottamaan suuremman vastuun oppimiseen tarvittavan materiaalin hankinnasta. Täten verkkomateriaali ja sen hakeminen ovat saaneet näkyvämmän roolin opetuksessa. (Sormunen & Poikela 2008, 9.) Monissa informaatiolukutaitoon kohdistuvissa tutkimuksissa on tultu siihen tulokseen, että internetin lisääntynyt käyttö tyypistää usein tiedonhankinnan oppimistehtävän "oikean" vastauksen etsimiseksi (vrt. oppikirjan käyttö oppimisessa). Tämä voidaan tulkita oireeksi ulkokohtaisesta suhtautumisesta oppimiseen ja tiedonhankintaan (Limberg, 1999; Heinsröm, 2006; Alexandersson & Limberg, 2003). Oppilaiden vastuun työskentelystä kasvaessa opettajilla on ilmennyt vaikeuksia oppilaiden tiedonhankintataitojen opastuksessa (Limberg et al. 2008).

Hongisto & Sormunen (2010) tutkivat kahdeksaluokkalaisten tutkielmatyöskentelyä, jossa oppilaiden tehtävänä oli kirjoittaa tutkielma kulttuurimaantiedosta. Tässä tutkimuksessa havaittiin, että työskentely oli monimutkaista sekä oppilaille että opettajalle, sillä oppilaille oli paljon avunpyyntöjä työskentelyn aikana. Hongiston & Sormusen (2010) tutkimuksen pohjalta lähdettiin tutkimaan lukiolaisten artikkelinkirjoitusprosessia. Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella, miten oppimistehtävä, johon on liitetty yhteistoiminnallisuus ja Wikipedia, vaikuttaa oppilaiden informaatiokäyttäytymiseen. Tutkimus on luonteeltaan tapaustutkimus, ja aineisto kerätään kyselyllä, havainnoimalla, haastattelemalla sekä tarkastelemalla oppilaiden valmiita töitä.

Tutkimuskysymykset

1. Miten ryhmät työskentelevät yhteistoiminnallisesti kirjoittaessaan Wikipedia-artikkelia?
  - a. Kuinka he fokuoivat artikkelin aiheen?
  - b. Kuinka he hakevat ja valitsevat tiedonlähteitä?
  - c. Kuinka oppilaat arvioivat ja prosessoivat informaatiota artikkeliin varten?
  - d. Mitkä ovat oppilaiden painopisteet tehtävän suorituksessa?

- e. Mistä oppilaat keskusteleivat ryhmän sisällä?
2. Mitä haasteita oppilaat kohtaavat työskentelyn aikana ja kuinka ne ratkaistaan?
  - a. Mihin työskentelyvaiheeseen haasteet liittyvät?
  - b. Mistä haasteista oppilaat puhuvat ryhmän kesken?
  - c. Mitkä ongelmat johtavat vuorovaikutukseen opettajan kanssa?
3. Mitä ohjausstrategioita opettaja käyttää valvoessaan oppilaiden töitä?
4. Minkälaisia oppimiskokemuksia oppilaat ilmaisevat?
5. Minkälaisena kokemuksena opettaja näkee oppilaiden ohjaamisen?
6. Minkälainen rooli Wikipedialla on oppimistehtävän osana?
  - a. Miten Wikipedia vaikuttaa oppilaiden kirjoitusprosessiin?
  - b. Miten oppilaat hyödyntävät Wikipediaa oppimistehtävän aikana?
  - c. Millaisena oppilaat näkevät Wikipedian?
  - d. Miten Wikipedia vaikuttaa opettajan rooliin?

Tutkimus toteutetaan yhteistyössä Tampereen kaupungin Tieto haltuun –projektin kanssa. Projektin tavoitteena on kehittää Tampereen lukioiden kirjastoja ja oppimisympäristöjä, jotta ne palvelisivat oppilaiden ja opettajien informaatiolukutaitojen kehittymistä. Wikipedia-artikkelin kirjoittaminen ryhmätyönä oli yksi projektin osahankkeista, joka toteutettiin eräässä lukiossa kahdella kurssilla keväällä 2010. Ensimmäinen kurssi ”Riskien maailma” järjestettiin helmi-huhtikuussa ja jälkimmäinen kurssi ”Ympäristöekologia” huhti-kesäkuussa. Tutkimuksen aineisto koostuu havainnointiaineistosta, kyselyaineistosta, oppilaiden ryhmähaastatteluista sekä oppituntien aikana tehdyistä tilannehaastatteluista. Tämän lisäksi opettajat haastateltiin sekä kurssin aluksi, että lopuksi.

Ensimmäisellä kurssilla aineisto kerättiin havainnoimalla oppilaiden keskusteluja sekä opettajan toimintaa luokassa. Oppilaiden työskentelyä seurattiin koko työskentelyn ajan, yhteensä seitsemällä oppitunnilla. Havainnointiaineiston lisäksi oppilaat täyttivät lyhyen alkukyselyn, jolla kerättiin taustatietoa tutkimusta varten. Kurssia taustoittamista varten myös opettaja haastateltiin. Kurssin lopuksi opettaja ja vapaaehtoiset ryhmät haastateltiin.

Jälkimmäisellä kurssilla aineistonkeruuta muutettiin havainnoista tilannehaastatteluihin. Tähän aineistonkeruutavan muutokseen päädyttiin, koska oppilaat puhuivat keskenään odotettua vähemmän ja luokkahuoneen tilaratkaisut eivät mahdollistaneet huomaamatonta havainnointia. Tilannehaastatteluja tehtiin jokaisen ryhmän osalta kahdesti oppitunnissa. Ryhmien työskentely keskeytettiin hetkeksi, jolloin ryhmältä kysyttiin muun muassa, mitä he ovat tehneet, mitä he aikovat tehdä tästä eteenpäin, mistä he ovat keskustelleet ja onko heillä ollut ongelmia.

Aineisto analysoidaan laadullisella analyysillä, jossa ensin muodostetaan aineiston pohjalta indeksi, jonka mukaan aineisto jaotellaan indeksin mukaisesti. Jaoteltu aineisto analysoidaan osittain aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä, osittain teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä, jossa teorian sijaan analyysikehyksenä käytetään Hongiston ja Sormusen (2010) muodostamia käsitteellisiä jäsennyksiä.

Lähteet

Alexandersson, M. & Limberg, L. (2003). Constructing meaning through information artefacts. *The New Review of Information Behaviour Research* 4 (1), 17-31.

Heinström, J. (2006). Fast surfing for availability or deep diving into quality - motivation and information seeking among middle and high school students. *Information Research*, 11(4). URL: <http://InformationR.net/ir/11-4/paper265.html> (Viitattu 17.9.2010)

Hongisto, H. & Sormunen, E. (2010). The challenges of the first research paper – observing students and the teacher in the secondary school classroom. Teoksessa Lloyd & Talja (Toim.) Practising Information Literacy: Bringing Theories of Learning, Practice and Information Literacy Together. Wagga Wagga: Centre for Information Studies, 95-120.

Limberg, L., Alexandersson, M., Lantz-Andersson, A. & Folkesson, L. (2008). What matters? Shaping meaningful learning through teaching information literacy. Libri 58, 82–91.

Limberg, L. (1999). Experiencing information seeking and learning: a study of the interaction between two phenomena. Information Research, 5(1). URL: <http://informationr.net/ir/5-1/paper68.html> (Viitattu 17.9.2010)

Sormunen, E. & Poikela, E. (2008). Informaatiolukutaito ja oppiminen. Teoksessa: Sormunen, E. & Poikela, E. (toim.) Informaatio, informaatiolukutaito ja oppimien. Tampere: Tampere University Press, 9-30.